

انتخاب و تصمیم‌گیری

فصل ۱

نارنجی پوش امانت‌دار صفحه‌های ۷ و ۸ کتاب درسی

پس از خواندن خبرهای بالا، چه پرسش‌هایی در ذهن شما مطرح شد؟ دو مورد را بنویسید.

- ۱- این افراد بعد از برگرداندن کیف به صاحبانشان چه احساسی داشتند؟
- ۲- صاحبان کیف بعد از گرفتن کیف خود چه حسی داشتند و چگونه از فرد امانت‌دار تشکر و قدردانی کردند؟ خود را به جای شخصیت‌های این خبرها قرار دهید.

چه احساساتی در شما پیدا می‌شود؟

○ اگر من به جای صاحب کیف بودم:

- ۱- آرامش خود را حفظ کرده و به خدا توکل می‌کردم.
- ۲- خانواده‌ی خود را بدون نگرانی باخبر می‌کردم تا از همفکری آن‌ها استفاده کنیم.
- ۳- برای اطلاع دادن و پیدا کردن کیف به صورت قانونی اقدام می‌کردم.

○ اگر من به جای یابنده‌ی کیف بودم:

- ۱- با خانواده‌ی خود مشورت می‌کردم که چگونه و از چه راهی کیف را به صاحبش برگردانم.
- ۲- به خدا توکل می‌کردم و از او می‌خواستم که مرا در رساندن این امانت به صاحبش کمک کند. چه تصمیمی می‌گرفتید؟

○ اگر من به جای یابنده‌ی کیف بودم: (پس از باز کردن کیف و آگاهی از اشیای داخل آن)

- ۱- وسوسه نمی‌شدم که آن را به صاحبش برگردانم. ۲- به خوبی از امانت نگه‌داری می‌کردم تا سالم به دستش برسانم. ۳- وقتی امانت را به دست صاحبش رساندم خدا را شکر می‌کردم و به خود مغرور نمی‌شدم.

○ اگر من به جای صاحب کیف بودم: (پس از آگاهی از پیدا شدن کیف)

- ۱- به خاطر امانت‌داری به نحو شایسته و با احترام از فرد یابنده قدردانی و تشکر می‌کردم.
- ۲- خدا را شکر می‌کردم که کیفم پیدا شده و مقداری از پول آن را به نیازمندان می‌دادم.

فرض کنید این کیف متعلق به یکی از اعضای خانواده‌ی شما است، از یابنده‌ی آن چه انتظاری دارید؟ چرا؟

فرد امانت‌داری باشد و کیف را صحیح و سالم به صاحبش برساند. حال فرق نمی‌کند که این فرد از اعضای خانواده‌ام باشد یا نباشد.

گفت‌وگو کنید

..... صفحه‌ی ۹ کتاب درسی

○ در چنین موقعیت‌هایی برای تصمیم‌گیری به چه چیزهایی توجه می‌کنید؟ چرا؟

آرامش و خونسردی- توکل کردن به خدا- همفکری با دیگران- انتخاب بهترین راه حل برای این که بتوانیم بهترین و درست‌ترین تصمیم را بگیریم تا امانت را به صاحبش برگردانم.

○ آیا مقدار مال پیدا شده در ارزش و اهمیت برگرداندن آن به صاحبش اثر دارد؟ چرا آری، چرا نه؟
بله، اگر مال پیدا شده کم باشد، می‌توان از طرف صاحب مال آن را صدقه داد.

○ آیا برای تعیین میزان مزدگانی باید به مقدار مالی که پیدا شده توجه کرد؟ چرا آری، چرا نه؟
خیر، چون برگرداندن امانت به دیگران از وظایف ماست و میزان آن تأثیری در تصمیم به این امر ندارد.

○ آیا اصولاً انتظار دریافت مزدگانی برای پس دادن مال، درست است؟
خیر، چون بهترین مزدگانی برای ما همان رضایت خداوند است که توانسته‌ایم این وظیفه را به خوبی انجام دهیم.
○ اگر صاحب مال مبلغ کمی به عنوان مزدگانی داد، چه قضاوتی درباره‌ی او می‌کنید؟ چرا؟
قضاوتی نمی‌کنم، چون انتظاری از او ندارم.

گفت‌وگو کنید

بوی خوش مدینه

صفحه‌ی ۱۰ و ۱۱ کتاب درسی

○ چرا اویس با وجود داشتن آرزوی دیدن پیامبر (ص) و تحمل سختی‌های راه، بدون دیدن او به یمن بازگشت؟
چون مادرش در بستر بیماری بود و به او گفته بود که زود برمی‌گردد.

○ دو مورد از بزرگترین آرزوهایتان را در ذهن مجسم کنید. اگر قرار باشد با انتخاب یک آرزو، آرزوی دیگر را از دست بدهید،
چه احساسی به شما دست می‌دهد؟

ابتدا ناراحت می‌شوم اما با تشکر در مورد صلاح زندگی خود و خانواده‌ام سعی می‌کنم ناراحتی را از خود دور کنم و
با توکل به خدا به زندگی‌ام ادامه دهم.

○ کدام را انتخاب می‌کنید؟ دلایل شما برای این انتخاب چیست؟

آرزویی که رسیدن به آن ممکن باشد و به صلاح زندگی خودم و دیگران است تا در آینده خوشبخت باشم و آرامش
داشته باشم.

گفت‌وگو کنید

آقکند

صفحه‌ی ۱۲ و ۱۳ کتاب درسی

پس از تماشای فیلم درباره‌ی پرسش‌های زیر گفت‌وگو کنید.

○ در این فیلم چه دیدید؟ معلم روستایی به دلایلی مجبور شده بود که روستا را ترک کند و معلمی جدید برای بچه‌ها
آمده بود که باید با این شرایط سخت روبه‌رو می‌شد و مهم‌تر از همه این که زبان آن‌ها را نمی‌دانست و تلاش کرد تا به
کمک بچه‌ها، زبان آن‌ها را یاد بگیرد.

○ شرایط معلم قبلی با معلم فعلی چه تفاوت‌ها و چه شباهت‌هایی داشت؟ چگونه این موضوع را متوجه شدید؟

- معلم قبلی مثل معلم فعلی با شرایط سخت و دشوار این روستا و مدرسه روبه‌رو بود و امکانات لازم برای آموزش را
نداشت. معلم قبلی در برابر این مشکلات فرد ضعیفی بود و به همین دلیل تحمل مشکلات را نداشت و از آنجا رفت
ولی معلم جدید با مشکلات مبارزه کرد و در روستا ماند.

- معلم قبلی با زبان مادری بچه‌ها آشنا بود ولی معلم فعلی زبان مردم روستا را متوجه نمی‌شد و بچه‌ها نیز زبان او را
نمی‌دانستند، اما با وجود این مشکلات به دنبال راه حل آن‌ها بود و ناامید نشد.

○ آیا در انتخاب‌ها باید خود را بر دیگران ترجیح داد یا دیگران را بر خود؟ آیا در این باره یک قانون کلی وجود دارد؟ با مثال پاسخ خود را توضیح دهید. در انتخاب‌ها نمی‌توان کسی را بر کسی ترجیح داد و می‌بایست به شرایط توجه کرد و با بررسی راه‌حل‌ها، اولویت‌ها را در نظر گرفت. در واقع برای این کار قانون کلی وجود ندارد.

گفت‌وگو کنید ماه بود و روباه صفحه‌ی ۱۵ کتاب درسی

بعد از شنیدن داستان یا نمایش فیلم راجع به موارد زیر گفت‌وگو کنید.

○ موضوع کلی و پیام داستان چه بود؟ نتیجه‌ی هر فکری، عمل به آن است.

○ چه چیز سبب شد روباه به فکر مالکیت ماه بیفتد؟ علاقه‌ی او به ماه و زیبایی و نور آن

○ چرا تلاش‌های روباه برای راضی کردن ماه به نتیجه نمی‌رسید؟ چون ماه خود را متعلق به همه می‌دانست و خواست

او این بود که در آسمان بدرخشد نه در خانه‌ی روباه زندانی شود.

○ چرا نویسنده‌ی داستان این شخصیت‌ها را انتخاب کرده است؟ (مثلاً به جای روباه چرا خرس، فیل، یا هر حیوان دیگری

انتخاب نشده است؟) چون در اغلب داستان‌ها روباه به عنوان نماد فریب‌کاری و حيله‌گری معرفی شده است. ماه هم

دست نیافتنی است.

○ به نظر شما از نتیجه‌ی این فعالیت برای زندگی چه استفاده‌ای می‌توان کرد؟ در زندگی هیچ‌گاه نباید خودخواه باشیم و

فقط به خواسته‌های خود توجه داشته باشیم، بلکه باید خواسته‌های دیگران را نیز درک کنیم و به آن‌ها احترام بگذاریم.

گفت‌وگو کنید مارگیر و اژدها صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی

○ مارگیر با خود چه اندیشید که اژدها را به شهر آورد؟ فکر کرد که می‌تواند با نمایش اژدهای به ظاهر مرده، پول زیادی از مردم جمع کند.

○ آیا مرد مارگیر درست فکر می‌کرد؟ چرا آری، چرا خیر؟ خیر چون اژدها واقعاً نمرده بود بلکه یخ زده بود که با تابش آفتاب کم‌کم گرم شد و جان گرفت و به مردم حمله کرد و چندین نفر را کشت.

○ اشتباه‌های مارگیر چه بود و چه نتایجی داشت؟ حرص و طمع، خودخواهی و دروغ‌گویی که باعث از بین رفتن خودش و عده‌ای از مردم شد.

خودارزیابی صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی

① در درس‌های گذشته‌ی تفکر و پژوهش، چه چیزهایی آموختید؟

۱- برگرداندن امانت به صاحبش باعث خشنودی خداوند می‌شود و خیر دنیا و آخرت را به همراه دارد.

۲- آرزوها و اهداف ما زیاد است و باید آن‌ها را اولویت‌بندی کنیم.

۳- در شرایط سخت و دشوار به دنبال بهترین راه‌حل‌ها برای کنار آمدن با آن‌ها باشیم.

۴- در زندگی خود به خواسته‌های دیگران نیز توجه کنیم و خودخواه نباشیم.

۵- در تصمیم‌گیری‌های زندگی مراقب نتایج خوب یا بد آن باشیم و درست فکر کنیم و تصمیم بگیریم.

تشخیص روش گردآوری اطلاعات روش گردآوری اطلاعات صفحه‌ی ۲۶ کتاب درسی
 با توجه به آنچه که خواندید، مشخص کنید برای پاسخگویی به هریک از پرسش‌های جدول زیر از کدام روش‌های گردآوری اطلاعات باید استفاده کرد. توجه داشته باشید که در برخی از پرسش‌ها ممکن است بیش‌تر از یک خانه علامت زده شود.

ردیف	پرسش	روش گردآوری اطلاعات	نظرسنجی	مشاهده	استفاده از منابع چاپی و الکترونیکی
۱	جانوران موجود در محیط اطراف شما بیش‌تر از چه گروهی هستند؟			✓	
۲	موضوع خطبه‌های نماز جمعه‌ی مرکز استان شما در پاییز امسال چه بوده است؟				✓
۳	خدمات ارائه شده توسط سازمان آتش‌نشانی در استان‌های کشور، در سال گذشته چگونه بوده است؟				✓
۴	ماشین‌هایی که از میدان اصلی شهر یا روستای شما عبور می‌کنند بیش‌تر چه رنگی هستند؟			✓	
۵	مهم‌ترین وقایع ۸ سال دفاع مقدس (جنگ تحمیلی عراق به ایران) چه بوده است؟		✓		✓
۶	اگر میزان جوش شیرین در ترکیب سرکه و جوش شیرین را کم و زیاد کنیم، چه خواهد شد؟			✓	✓
۷	میزان بارش باران در ۳ سال گذشته در شهر گرگان چقدر بوده است؟				✓
۸	میزان مطالعه‌ی کتاب در کشورمان از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ چه تغییری کرده است؟				✓
۹	پرطرفدارترین سریال تلویزیونی ماه رمضان امسال از نظر هم‌کلاسی‌های شما کدام بوده است؟		✓		
۱۰	قیام امام حسین (ع) چه پیامدهایی داشته است؟				✓
۱۱	آخرین اطلاعات درباره‌ی تحقیقات فضایی ایران چیست؟				✓
۱۲	ده کوچه، خیابان، کتابخانه و ... که در شهر یا روستای شما به نام شهدا نام‌گذاری شده‌اند کدام‌اند؟			✓	✓

۱۳	✓	هم کلاسی‌های شما به کدام یک از رشته‌های ورزشی بیش‌تر علاقه دارند؟
۱۴	✓	تغییرات دانه‌ی کاشته شده در یک گلدان، در طول یک ماه چگونه است؟
۱۵	✓	مردم شهر یا روستای شما از خدمات مراکز بهداشتی و آموزشی تا چه اندازه رضایت دارند؟

گفت‌وگو کنید طرح پرسش پژوهشی صفحه‌ی ۳۰ کتاب درسی

۴) براساس گفت‌وگوهایی که در کلاس انجام شد، پاسخ پرسش‌های زیر را بنویسید:
 پرسش‌هایی که با چرا شروع می‌شوند، چه شباهتی با هم دارند؟ همه‌ی آن‌ها به دنبال پیدا کردن علت یک اتفاق هستند و به چگونگی آن توجه ندارند.

۵) پرسش‌هایی که با آیا شروع می‌شوند، چه شباهتی با هم دارند؟ همه‌ی آن‌ها به دنبال یک پاسخ بله یا خیر هستند.

۵) به پرسش‌هایی فکر کنید که با «چگونه، چطور» آغاز می‌شود. دو نمونه از آن‌ها را بنویسید.

۱- چطور می‌توان مدرسه‌ی شادتر و زیباتری داشت؟

۲- چگونه می‌توانیم دانش‌آموزان را به انجام تحقیق و پژوهش علاقه‌مند کنیم؟

مردم پسندها صفحه‌ی ۳۳ کتاب درسی

۵) پرسش زیر را در گروه خود بررسی کنید.

«دانش‌آموزان مدرسه‌ی شما کدام درس را بیش‌تر دوست دارند؟ چرا؟»

فکر می‌کنید برای پاسخ به این پرسش از چه روشی برای گردآوری اطلاعات باید استفاده کرد؟ چرا؟

نظرسنجی، چون می‌توانیم از طریق مصاحبه یا تنظیم پرسشنامه، میزان علاقه‌ی دانش‌آموزان به درس‌ها را متوجه شویم.

ذره بین صفحه‌ی ۳۷ کتاب درسی

۵) پرسش زیر را در گروه خود بررسی کنید.

«دانش‌آموزان مدرسه‌ی شما در زنگ تفریح چه رفتارهایی انجام می‌دهند؟»

فکر می‌کنید برای پاسخ به این پرسش از چه روشی برای گردآوری اطلاعات باید استفاده کرد؟ چرا؟

از روش مشاهده: زیرا تنها از این طریق است که می‌توان اطلاعات این پرسش را به دست آورد.

تفکر و پژوهش

صفحه‌ی ۵۲ و ۵۳ کتاب درسی

لی لی حوضک

گفت‌وگو کنید

پس از نمایش فیلم درباره‌ی پرسش‌های زیر گفت‌وگو کنید.

○ رفتار هر یک از حیوانات در موقع شنیدن در خواست کمک خروس چه بود؟ بی‌تفاوت از کنار او رد می‌شدند و توجهی به خواسته‌اش نداشتند.

○ بز چگونه روی بقیه‌ی حیوانات اثر گذاشت؟ چگونه باعث تغییر هر کدام از حیوانات شد؟ چرا کمک خواستن خروس تأثیری در حیوانات نداشت؟ بز با آرامش و مهربانی توانست باعث تغییر رفتار حیوانات شود و از آن‌ها درخواست همکاری و کمک کند. اما خروس چون با ترس و نگرانی و عصبانیت از دیگران کمک می‌خواست، این رفتار او باعث شد که دیگران به خواسته‌اش بی‌توجه باشند.

○ رفتارهای هر یک از حیوانات این داستان شما را به یاد چه رفتارهایی از مردم می‌اندازد؟

(۱) مهربانی (۲) همکاری (۳) هم‌فکری (۴) کمک و یاری

صفحه‌ی ۵۶ کتاب درسی

پیوستگی

فعالیت در خانه

○ مشکلات امروز شهر و روستای ما ممکن است نتیجه‌ی اعمال قبلی ما باشند. مثال‌هایی در این مورد بنویسید.

(۱) ریختن زباله و آلوده کردن محیط.

(۲) ساخت و سازهای نامناسب.

(۳) عصبانی شدن و نداشتن آرامش در اثر بی‌توجهی به قوانین.

(۴) ایجاد ترافیک و تصادف به دلیل رعایت نکردن قوانین راهنمایی و رانندگی.

(۵) کاهش آب و سوخت‌ها در اثر مصرف نادرست.

صفحه‌ی ۶۰ کتاب درسی

پلنگ‌ها و گوزن‌ها

فعالیت در خانه

○ در شهر یا روستای شما چه مشکلات محیط زیستی وجود دارد؟

(۱) آلودگی آب‌ها و مصرف بی‌رویه‌ی آن (۲) آلودگی هوا

(۳) ریختن زباله‌ها در محیط زیست (۴) رفتار نادرست با حیوانات و گیاهان

○ چه راه‌هایی برای حل این مشکلات پیشنهاد می‌کنید؟

(۱) در مصرف آب و سوخت‌ها صرفه‌جویی کنیم و درست از آن‌ها استفاده کنیم.

(۲) از وسایل نقلیه‌ی عمومی بیش‌تر استفاده کنیم.

(۳) زباله‌ها را در مکان‌های عمومی نریزیم و به نظافت محیط زیست خود توجه کنیم.

(۴) با حیوانات و گیاهان مهربان باشیم.

گفت و گو کنید

میمون‌های گران بها

صفحه‌های ۷۳ و ۷۴ کتاب درسی

پس از شنیدن داستان میمون‌های گران بها یا اجرای نمایش آن در کلاس درباره‌ی پرسش‌های زیر گفت و گو کنید.

● پیام‌های این داستان چیست؟ همه‌ی مخلوقات خداوند ارزشمند هستند. ما نباید دچار وسوسه و طمع شویم.

● قیمت میمون‌ها چگونه تعیین می‌شود؟ براساس طمع مردم

● به نظر شما ارزش واقعی میمون‌ها چقدر است؟ چرا؟ همه‌ی مخلوقات خداوند به یک اندازه ارزشمند هستند و این

ارزش ذاتی است.

● ملاک و معیار ارزش‌گذاری روی اشیا، پدیده‌ها و موجودات بر چه اساسی تعیین می‌شود؟

اشیا و پدیده‌ها دارای مقیاس خاصی برای سنجش ارزش و قیمت نیستند. اما موجودات ذاتاً ارزشمند هستند و این

ارزش‌ها را خداوند، دین و انسان‌ها تعیین می‌کنند.

● آیا این ملاک و معیارها قانون کلی هستند؟ خیر

● آیا اشیا، پدیده‌ها و موجوداتی وجود دارند که در اصل ارزشمند هستند و همه‌ی مردم جهان در این مورد موافق هستند؟

با مثال توضیح دهید. بله، طلا، الماس، نقره نان و ...

فعالیت در خانه

صفحه‌ی ۷۴ کتاب درسی

● بین ارزش و قیمت چه تفاوتی وجود دارد؟ با خانواده‌ی خود در این باره گفت و گو کنید و پاسخ پرسش را حداقل با دو

مثال بنویسید.

ارزش به بُعد معنوی و قیمت به بُعد مادی هر چیز اشاره دارد. مثلاً ارزش‌هایی مثل مهربانی و گذشت را نمی‌توانیم با

پول بسنجیم و برای آن قیمت خاصی تعیین کنیم.

گفت و گو کنید

شکلی دیگر

صفحه‌ی ۷۵ کتاب درسی

پس از شنیدن داستان «خفاش دیوانه» درباره‌ی پرسش‌های زیر گفت و گو کنید.

● به نظر شما دنیایی که خفاش می‌شناخت واقعی بود یا دنیای سایر جانوران؟ در واقع حق با خفاش بود یا سایر جانوران؟

شناخت هر کس از دنیای اطرافش می‌تواند متفاوت باشد و هر کس از دیدگاهی خاص به آن نگاه کند. دنیای همه‌ی

آنها واقعی بود و هر کدام دنیا را از زاویه‌ای دیگر می‌دید.

گفت و گو کنید

صفحه‌ی ۷۷ کتاب درسی

● در این بازی چرا پاسخ‌ها با هم تفاوت دارند؟ چون نگاه‌ها و جهت آن‌ها متفاوت است.

○ کره‌ی زمین را در ذهن خود تجسم کنید. آیا انسان‌هایی که آن سوی کره‌ی زمین زندگی می‌کنند همه چیز را وارونه می‌بینند؟ خیر

○ مثال‌های قبلی و پاسخ‌های شما به آن‌ها نمونه‌ای از دیدگاه‌های افراد نسبت به واقعیت را نشان می‌دهند. واقعیت خارج از ذهن ما وجود دارد. چرا افراد مختلف راجع به یک واقعیت ممکن است دیدگاه‌های مختلف داشته باشند؟ چون نگاه متفاوتی نسبت به آن واقعیت داشته‌اند و برداشت هر کدام ممکن است با دیگری تفاوت داشته باشد.

فعالیت در خانه صفحه‌ی ۷۷ کتاب درسی

همان‌طور که در درس‌های گذشته و این درس مشاهده کردید، افراد نسبت به یک موضوع دیدگاه‌های متفاوتی دارند که می‌تواند درست یا نادرست، کامل یا ناقص باشد، با گفت‌وگو با اعضای خانواده بنویسید، چگونه می‌توانیم مطمئن شویم که دیدگاه ما درست و کامل است؟

وقتی که آن دیدگاه را از تمام جهات بررسی کنیم و از دیدگاه دیگران نیز آگاه باشیم و گاهی اوقات خودمان را به جای دیگران بگذاریم و با نگاه متفاوتی به آن بنگریم تا آن را بهتر درک کنیم.

گفت‌وگو کنید خرسی که می‌خواست خرس باقی بماند صفحه‌ی ۷۹ کتاب درسی

پس از شنیدن داستان، درباره‌ی پرسش‌های زیر گفت‌وگو کنید.

○ موجودی که در کارخانه استخدام شد بالاخره خرس بود یا آدم؟ چه ویژگی‌هایی سبب شده که شما بر خرس بودن یا آدم بودن او تأکید کنید؟ آدم بود اما در اصل رفتارهای نادرستش باعث شده بود که اراده و اختیار نداشته باشد و او را مانند خرس ببینند.

○ شخصیت اصلی داستان چه چیز را فراموش کرده بود؟ هویت اصلی خود را

○ به نظر شما برای شخصیت اصلی داستان، خرس بودن بهتر است یا آدم بودن؟ چرا؟ خرس بودن، چون رفتارهای مناسب آدم را نداشت و هویت خود را گم کرده بود.

○ آیا با تغییر لباس یا ظاهر می‌توان اصل را تغییر داد؟ خیر

○ چه مسائلی برای فردی که دچار تغییر هویت می‌شود به وجود می‌آید؟ رفتار او تغییر می‌کند و نمی‌تواند خود واقعی‌اش را نشان دهد. مرتب از دیگران تقلید می‌کند. در واقع اختیار و اراده‌ی خود را از دست می‌دهد.

○ آیا می‌شود در زندگی انسان‌ها نیز چنین مثال‌هایی پیدا کرد؟ پنج دقیقه در این باره تأمل و سپس با یکدیگر گفت‌وگو کنید. مثل فردی که با دیدن بازی یک فوتبالیست یا یک شخصیت کارتونی رفتار خودش را تغییر می‌دهد و مثل آن‌ها لباس می‌پوشد، صحبت می‌کند، راه می‌رود و ... و در اصل اراده‌ی خود را از دست می‌دهد.